

خطبه اول

حمد و ثنا

سلام علیکم و رحمة الله و بركاته

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده على نعماته و نشكره على آلائه و نستعينه من امرنا على ما يكون و نستغفره و نستهديه و نعوذ به من شرور
انفسنا و سيئات اعمالنا و نصلی و نسلم على سيدنا و نبينا ابى القاسم المصطفى محمد و على آله الاطيبين الاطهرين و لا
سيما بقية الله فى الارضين

دعوت به تقوا

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»^۱

السلام عليك يا فاطمة سيدة نساء العالمين السلام عليك ايتهما السيدة الصديقة فاطمة المعصومة

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»^۲

عباد الله اوصيكم و نفسى بتقوى الله و ملازمة امره و مجانبه نهيه

همه شما برادران و خواهران و نمازگزاران شريف را در اين ماه مبارك به تقوا و پارسايى، دورى از هواهاى نفس و
وسوسه هاى شيطانى سفارش و دعوت مى كنم. اميدواريم خداوند در اين ماه عزيز و شريف همه ما را مشمول الطاف و
عنايات بى كران خود مقرر بفرمايد.

۱. آل عمران / ۲۰۰.

۲. توبه / ۱۱۹.

اشاره‌ای به خطبه‌های پیشین

در خطبه‌های گذشته پیرامون مباحث خانوادگی و اصولی که در اصلاح روابط خانوادگی اهمیت دارد عرایضی تقدیم شد. گفته شد خانواده به‌عنوان نقطه اصلی شکل‌گیری جامعه و سلول هسته‌ای جامعه از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. اسلام بر خانواده سالم تأکید زیادی دارد و مع‌الأسف نهاد خانواده به دلایل گوناگون با آسیب‌های زیادی مواجه است. وظیفه همه ما این است که این نهاد را از آسیب‌ها و آفت‌ها مصون بداریم و این امکان ندارد مگر اینکه ما به معارف نورانی الهی و اهل‌بیت بازگردیم و پایه‌های خانواده را بر اصول و ضوابط الهی و دینی استوار کنیم.

اصول بسیار مهم اسلام در ارتقای روابط خانوادگی

در خطبه‌های پیشین به چهار اصل اشاره کردیم:

اصل اول: اخلاق و تربیت و تعالی معنوی و روحی

نگاه ما به خانواده و ازدواج، باید از نگاه‌های سطحی و مادی ارتقا پیدا کند و نگاه به ازدواج و خانواده نگاهی آرمانی و الهی شود. نهاد خانواده صرفاً جهت لذت‌ها نیست، بلکه برای اخلاق و تربیت و تعالی معنوی و روحی است. این نگاه جامع باید بر خانه و دیدگاه اعضای خانواده حاکم شود.

اصل دوم: ضرورت شناخت اعضای خانواده از یکدیگر

دومین اصل، ضرورت شناخت درست اعضای خانواده از یکدیگر است. در روابط سالم اجتماعی، انسان‌ها باید خوب یکدیگر را بشناسند تا با یکدیگر معاشرت نیکو و جمیله داشته باشند.

اصل سوم: قرار دادن خود در جای دیگران

در روابط اجتماعی و خانوادگی خود را جای دیگران قرار دهیم. اینکه هرکس خود را در جای دیگران قرار دهد، ارزیابی او از دیگران درست و دقیق می‌شود.

اصل چهارم: ضرورت کنترل و مدیریت انتظارات و توقعات از یکدیگر

اصل چهارم، ضرورت کنترل و مدیریت انتظارات و توقعات ما از یکدیگر است. خانه‌ای که همه اعضای و افراد آن پرتوقع باشند و انتظارات بی‌جا و بیش‌ازحد از یکدیگر داشته باشند، روی خوش نخواهند دید. وقتی زن در زندگی

مادی توقعات بیش از حد توان شوهر داشته باشد، حتماً آن زندگی دشوار خواهد شد. همین طور انتظاراتی که مرد از زن دارد اگر بی جا و بیش از حد باشد، نظام خانواده آسیب زده می شود.

اصل پنجم: صبر و بردباری

پنجمین کلید سعادت خانواده و شکل گیری زندگی شیرین، سالم، الهی و معنوی، اصل شناخته شده صبر و بردباری است. ناشکیبایی و نابدباری از مهم ترین آسیب های روابط خانوادگی است. همین آفت سرآغاز بسیاری از مشکلات دیگر در خانواده ها می شود. هنگامی که فرد در برابر نداری همسر، ناشکیبا و نابدبار است، طبیعی است که روابط بین آن ها ناخوشایند می شود. صبوری و بردباری سرآغاز شیرینی زندگی بخصوص در آغاز است. هنگامی که مرد زندگی آرامی پیدا نکرده است، هنگامی که با خانواده همسر آشنایی درستی پیدا نشده است، اینجا جای عدم تحمل و نابدباری است. تحمل این که شوهر از امکانات کافی برخوردار نیست را ندارد یا برخی از رفتارهای همسر خود را نمی پسندد یا رفتارهای خویشان و اقوام برای او سنگین است. سنگینی این زندگی اگر با بی تحملی پاسخ داده شود سرآغاز نزاع می گردد. این یکی از عواملی است که زندگی را به سمت اختلاف سوق می دهد و اختلافات زندگی را نابود می کند؛ یا به طلاق می انجامد و اگر این نشد زندگی هجو و بیهوده خواهد بود. به خصوص در آغاز زندگی و هنگامی که اولین قدم ها در زندگی برداشته می شود، نابدباری و کم تحملی زندگی خانوادگی را به سمت نابودی سوق می دهد. نتیجه این امر این است که فرزندان سالم و رشید تربیت نمی شوند.

صبر از نگاه کلی

در خصوص صبر و شکیبایی بحث های فراوانی وجود دارد. قبل از اینکه به بحث صبر و بردباری در خانواده پرداخته شود، اشاره ای کوتاه به مقوله صبر از نگاه کلی می افکنیم چراکه صبر، اصل اخلاقی بسیار مهم در تکلیف و روابط انسان ها با یکدیگر است.

صبر یک اصل مهم اخلاقی است. در واقع این طور که از ده ها آیه قرآن و صدها حدیث و سیره برمی آید، صبر اساس ایمان است؛ صبر همان تقواست؛ صبر در واقع شکیبایی شخص بر تحمل مشکلات است تا بتواند در زندگی موفق شود. در زندگی ایمانی کسی بدون صبر به جایی نخواهد رسید. در بیش از صد آیه قرآن واژه صبر به کار رفته است. قریب بیست بار پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد مصطفی (ص) به صبر و بردباری توصیه شده اند و صبر به معنای این است که انسان دارای شخصیتی باشد که در برابر موج های شکننده از پا در نیاید. شخصیت استواری داشته باشد که بتواند خود را حفظ کند.

اقسام صبر از دیدگاه روایات

در روایات مکرر آمده است که صبر به سه نوع است:

۱- صبر بر طاعت

صبر بر طاعت زمانی است که باید اطاعت خداوند را کرد. اطاعت خدا در امر به معروف و نهی از منکر، نماز، روزه، حج، جهاد، نیاز به صبر دارد و اینکه انسان تسلیم خواسته‌های شهوانی نشود. این قسم طبق روایات به صبر بر طاعت نامیده شده است.

۲- صبر بر معصیت

هنگامی که موج‌های شهوت و غضب انسان را به سمت تباهی دعوت می‌کند، انسان صبور می‌تواند مقابل این موانع بایستد. این نوع صبر، صبر بر معصیت نامیده می‌شود.

۳- صبر بر مصائب

زندگی طبیعی بشر مواجه با انواع مشکلات است. انسان‌های استوار و دارای شخصیت در برابر این موج‌های سخت زندگی، از پا در نمی‌آیند. مریضی، مرگ، مصیبت، جنگ و مشکل، انسان‌های مؤمن را از پا در نمی‌آورد و صبر در برابر این مشکلات صبر بر مصائب نامیده می‌شود.

این سه نوع صبری است که در روایات به آن اشاره شده است. طبق تعریف بزرگان، صبر همان مدیریت خویشتن و ضبط نفس است. انسان کم‌مایه و کم‌ظرفیت، ناپردبار است و در برابر شیطان سریع از پا در می‌آید، ولی انسان نیرومند، استوار در برابر مشکلات می‌ایستد. البته صبر تابع تکلیفی است که ما به آن مکلف هستیم. به تعبیر دیگر، صبر به دو نوع است:

۱- صبر، یعنی ایستادگی و مقاومت در برابر دشمن‌های درون و بیرون است.

۲- صبر، آرامش در برابر جامعه و خانواده و دوستان است. صبر در اینجا به معنای ایمان است، همان‌گونه که در روایات به «رأس الایمان» تعبیر شده است.

آثار صبر در آیات و روایات

صبر و شکیبایی آثار متعددی دارد که در آیات و روایات آمده است که فهرست‌وار به آن اشاره می‌شود:

۱- منشأ پیروزی انسان

صبوری و بردباری منشأ پیروزی انسان در هر کاری است. انسان‌هایی می‌توانند در زندگی اجتماعی و خانوادگی موفق شوند که از صبر برخوردار باشند. در روایات آمده است که «الصَّبْرُ ظَفْرٌ»^۳؛ «بالصبر تغفر»^۴. یک دانش‌آموز صبور در پایان سال نمره خوبی می‌گیرد. یک تاجر صبور در پایان کار به سود خوب نائل می‌شود. در همه برنامه‌های زندگی انسان‌های صبور به اهداف خود نائل می‌شوند پس صبر کلید موفقیت است.

به‌طور خاص در روایات آمده است که صبر شما را در جهاد پیروز می‌کند. اگر وارد جبهه و جنگ شدید با صبر و پایداری شما، دشمن از پا درمی‌آید. «كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ»^۵ اگر جبهه حق از صبوری و بردباری برخوردار باشد، جبهه باطل در هم خواهد شکست. میزان پیشرفت یک جبهه، میزان صبر و بردباری آن‌هاست پس مهم‌ترین اثر صبر این است که انسان را در هر جایی که قرار گیرد به پیروزی نائل می‌کند.

۲- بهره‌های معنوی و آسمانی

صبر در اطاعت خدا و در روابط اجتماعی بهره‌های معنوی و آسمانی را نصیب انسان می‌کند. در آیه شریفه می‌فرماید: «وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا»^۶ کسانی بخاطر اینکه صبور و آرام بودند به مقام امامت و پیشوایی رسیدند. بسیاری از مقامات معنوی و عرفانی در اثر صبر عاید انسان می‌شود. در روایات آمده است که در جایی که در مواجهه با نامحرم شدید اگر توانستید خویشتن را حفظ کنید، این خویشتن‌داری درهای حکمت را به سوی شما باز می‌کند. صبر در عرصه اطاعت خدا و روابط اجتماعی دیگران منشأ پیشرفت‌های معنوی و دستیابی به مقامات مهم اخلاقی و عرفانی می‌شود. در قصه‌هایی آمده که بزرگان فرمودند «مقام تو درگرو این است که در برابر دوست خود یا همسر خود صبر کنید. اگر توانستی این صبر را پیشه کنی، خداوند این مقامات را به تو خواهد داد». در خانه هم این‌گونه است؛ اگر ما و شما در خانه توانستیم صبوری پیشه کنیم حتماً در مقابل آن خداوند مقاماتی به انسان خواهد داد.

۳- غررالحکم و درر الکلم، ص: ۲۵.

۴- منبعی یافت نشد.

۵- بقره/۲۴۹.

۶- توبه/۲۴.

۳- پاداش الهی

پاداش‌های ویژه الهی در آخرت که در آیات متعدد به آن اشاره شده است. در آیاتی آمده است که «أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا»^۷. انسان‌های پایدار و مقاوم، انسان‌های شکیبیا و صبور در مشکلات، اجر مضاعف خواهند داشت چراکه این انسان‌ها از شخصیت والاتری برخوردار هستند.

نتیجه بحث صبر

آنچه در پایان این سخن باید اشاره شود، این است که هنگامی ما در زندگی فردی، اجتماعی و خانوادگی پیش خواهیم رفت که صبوری و بردباری، فضیلتی پایدار در وجودمان باشد. این همان چیزی است که می‌فرماید «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ»^۸ «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ» ریشه در صبوری و بردباری دارد، «رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» هم نشان و نمادی از صبر است و اگر کسی به مقام صبر نائل شد، آن زمان قرآن می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ»^۹ این معیت خداوند و عنایت ویژه خدا که در آیات متعدد به آن اشاره شده است در اثر صبر پیدا می‌شود. با صبر در خانه، صبر در محیط اجتماعی، با صبر یک ملت در برابر دشمنان خدا، همراهی خدا که بالاترین نعمت‌هاست حاصل می‌شود. هرچقدر مقام صبر بیش‌تر باشد، عنایات خداوند هم بیش‌تر خواهد شد. در خطبه بعد روایات و نشانه‌های ویژه این اصل را در زندگی خانواده عرض خواهیم کرد که به‌طور خاص بر صبر و شکیبایی در روابط خانوادگی، روایات ما به زیبایی به آن اشاره دارند و سلامت یک خانه را در صبوری و بردباری تفسیر کرده‌اند.

خلاصه مباحث گذشته

کلیدهای مهم روابط خانوادگی تاکنون پنج اصل برشمرده شد:

- ۱- نگاه معنوی و ایمانی.
- ۲- درک درست از یکدیگر.
- ۳- ارزیابی دیگران بر اساس اینکه خود را به جای آن‌ها قرار دهیم.
- ۴- کاهش توقعات.

۷. قصص/۵۴.

۸ - فتح/۲۹.

۹. بقره/۱۵۳؛ انفال/۴۶.

۵- صبر و بردباری

امیدواریم خداوند به همه ما توفیق میل به مقام صبر در همه مقامات و مدارج زندگی عنایت بفرماید.

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ (۳)

صدق الله العلی العظيم